

CÂTEVA CONSIDERAȚII ASUPRA FEMEILOR ÎNCARCERATE ÎN PENITENCIARUL RÂMNICU SĂRAT (1862-1947)

Marius Gabriel NECULAE

SOME CONSIDERATIONS ON WOMEN IMPRISONED IN THE RÂMNICU SĂRAT PENITENTIARY (1862-1947)

Abstract

The existence of a penitentiary institution in the town of Râmnicu Sărat can be documented as from the spring of 1862 to the spring of 1963, during which time the cumulated number of the imprisoned population reached that of the current population of the town.

During this period the prison received various categories of inmates, ranging from pre-trial detainees to adult and underage convicted felons, offenders, murderers and political prisoners, with women having a constant presence until the communist era.

Unfortunately, sources of information on the number, structure and movement of prisoners are not complete for the entire period of operation, nor has historians' interest spanned the period of 1862-1947. Moreover, neither prison memoirs nor historiographical research have focused much on the presence of women in pre-communist prisons.

The article therefore aims to present briefly the evolution of the number and proportion of female prisoners from 1862 to 1947, with an analysis of the conditions of imprisonment and some case studies on the categories of female prisoners existing in some periods of time for which we have identified relevant information (offences committed/reason for arrest, professions, level of education, length of conviction, age, major-minor ratio).

Cuvinte cheie: Penitenciarul Râmnicu Sărat, populație carcerală, femei încarcerate

Keywords: Râmnicu Sărat Penitentiary, prison population, imprisoned women

În ciuda faptului că marea parte a populației carcerale a fost și este alcătuită din bărbați, existența femeilor reținute și încarcerate poate fi documentată din cele mai vechi timpuri, încă de pe când închisoarea nu reprezenta o pedeapsă în sine, ci doar un spațiu creat în scopul reținerii, în timp ce pedeapsa era adesea corporală sau financiară. În statele românești sunt consemnate din timpul Evului Mediu cazuri de femei reținute, majoritatea soții de boieri trădători sau femei de moravuri ușoare, închise în mânăstiri. După organizarea sistemului penitenciar românesc de către Ferdinand Dodun de Perrières¹, detenția femeilor a fost reglementată chiar dacă, practic, condițiile de detenție au diferit întotdeauna de prevederile regulamentelor.

În privința istoriografiei și a memorialisticii femeilor în detenție din România, după 1989 au apărut numeroase lucrări cu privire la femeile deținute (politic) în închisorile comuniste. Însă, cu referire la memorialistica de detenție și la lucrările pe subiectul fenomenului carceral de dinainte de 1947, distingem doar biografia Anei Pauker², unele amintiri ale comuniștilor³ și compilația monografică a directorului Penitenciarului Mislea, Eugenia Economu⁴.

În primăvara anului 1862, în contextul unificării orașului Focșani, reședința fostului județ Râmnicu Sărat a fost mutată de la Focșanii Munteni în Râmnicu Sărat. Cu acest prilej au început să-și desfășoare activitatea în noua reședință de județ prefectura, poliția, tribunalul, spitalul județean și serviciile de supraveghere sanitară, precum și arestul preventiv. Cum județul nu dispunea de clădiri pentru sediul niciunei instituții, au fost închiriate clădiri particulare și s-au demarat planuri pentru construirea de clădiri care s-au desfășurat pe parcursul următoarelor patru decenii.

Arestul preventiv și corecțional al județului Râmnicu Sărat a început să funcționeze de atunci într-un local închiriat și necorespunzător, compus din patru camere, „una servă pentru cazarma soldaților de gardă, una pentru cancelaria Directorului și două mici camere pentru 30-40 arestați, plus o bucătărie”⁵. Localul respectiv aparținea bisericii „Asănăchioaia”⁶, cunoscută și

¹ Adept al sistemului de detenție aburnian, Ferdinand Dodun de Perrières a fost adus în 1855, de către Grigore al V-lea Ghica, la recomandarea lui Anastasie Panu, ca inspector general al închisorilor din Moldova și menținut de către Al. I. Cuza și Carol I ca inspector general al închisorilor până în 1876.

² Ana Pauker, București, Editura Partidului Muncitoresc Român, 1951.

³ Andrei Șiperco (editor), *Confesiunile elitei comuniste. România 1944-1965: rivalități, represiuni, crime...: Arhiva Alexandru Șiperco*, vol. I-IV, București, Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, 2015-2016, 2018, 2020.

⁴ Eugenia Economu, *Istoricul penitenciarelor de femei din România și diverse contribuțiuni de știință penitenciară bazate pe experiență practică*, Tipografia Penitenciarului Văcărești, 1930.

⁵ I. G. Lupescu, *Expunerea situațiunei județului Râmnicu-Sărat pe anul 1887*, Râmnicu Sărat, Tipografia P.Th. Pecetescu, 1887, p. 11.

sub numele de „Robeasca”⁷, iar arestul a funcționat acolo până în primăvara anului 1900 când deținuții au fost mutați în noul local ridicat cu ajutorul unui împrumut contractat de consiliul județean. De atunci sediul principal al penitenciarului râmnicean a funcționat în aceste clădiri până la desființarea închisorii, în aprilie 1963, după care au fost folosite de arhivele raionale (1963-1968) a fost depozit de legume-fructe, pentru ca în anul 2007 să fie date în administrarea Institutului de Investigare a Crimelor Comunismului în România (actualul Institut pentru Investigarea Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc), care intenționează să transforme fosta închisoare într-un memorial⁸.

Cu privire la periodizarea istoricului penitenciarului putem distinge mai multe etape, care se pretează a fi tratate separat, din cauza specificului fiecăreia, dar și datorită surselor documentare foarte diferite:

1. Arestul preventiv județean, cu funcționarea acestuia în clădirile închiriate de la biserica „Asănăchioaia” (1862-1899);
2. Arestul preventiv județean, funcționând în clădirea proprie (1900-1929);
3. Închisoarea corecțională (1930-1947), care a funcționat în localul propriu, exceptând anii 1938-1941 când a fost mutată într-un spațiu închiriat;
4. Penitenciarul Special (1938-1940), care a fost organizat în localul închisorii, pentru deținuții politici (legionari și deținute comuniste);
5. Penitenciarul politic din perioada comunistă, cunoscut pentru regimul draconic de izolare aplicat deținuților politici, mai ales după 1953.

Exceptând epoca comunistă de după 1953 și perioada „legionară” a Penitenciarului Special, pentru restul perioadei de funcționare poate fi

⁶ *Ibidem*; Th. Vasiliu, *Expunerea situațiunei județului Râmnicu Sărat pe anul 1895*, Râmnicu Sărat, Tipografia „Gazetei Săteanului”, 1896, p. 15; Al. P. Tătaranu, *Expunerea situațiunei județului Râmnicu Sărat pe anul 1896*, Râmnicu Sărat, Tipografia „Gazetei Săteanului”, 1897, p. 20.

⁷ Biserica „Asănăchioaia” sau „Robeasca”, azi cu hramul „Nașterea Maicii Domnului”, a fost zidită în anul 1784. Situată pe str. Constantin Brâncoveanu, nr. 59, este clasată ca monument istoric de categoria „A”, la poziția 744, cod: BZ-II-A-02454 în Lista Monumentelor Istorice pentru județul Buzău, 2015. În *Planul de tragere reambulat (1895-1899)*, întocmit de Serviciul Geografic al Armatei, apare trecut „Arestul”, în preajma bisericii „Robeasca”, după Carmen Alina Marinescu (Șef proiect), Anca Filip, Ramona Ungureanu, Răzvan Marinescu, Valeriu Nicolescu, *Studiu istoric general de fundamentare a P.U.G. al Municipiului Râmnicu Sărat*, pl. 2.2.3. *Evoluția teritoriului municipiului, 1895-1899*, august 2014, prin amabilitatea doamnei arhitect Carmen Alina Marinescu și a Serviciului Urbanism din cadrul Primăriei Municipiului Râmnicu Sărat. Menționăm că în *Planul Orașului Râmnicu Sărat* din 1894, aflat în colecția doamnei Marinescu, arestul nu este evidențiat.

⁸ Marius Neculae, „Închisoarea de la Râmnicu Sărat (1862-1963). Zece întrebări și răspunsuri”, în *Spații culturale*, nr. 75, martie-aprilie 2021, pp. 10-11.

documentată prezența aici a femeilor deținute, în anul 1940 fiind consemnată prezența majoritară a deținuților comuniste.

Pentru prima parte a perioadei arestului preventiv județean, când acesta a funcționat în clădirile închiriate de la biserica „Asănăchioaia” (1862-1899), sursele documentare sunt extrem de puține și disparate, subiectul în această epocă fiind total ocolit de istorici. Cum fondurile de arhivă și lucrările de specialitate lipsesc pentru acest interval, ne-am putut baza analiza doar pe firave informații din presa locală⁹, ordine de arestare (aducere) publicate în *Monitorul Oficial*, raportări și dări de seamă publicate de administrația închisorilor¹⁰, precum și pe o serie de rapoarte anuale asupra situației județului întocmite de prefecți¹¹, care dau date succinte asupra categoriilor de deținuți și asupra evoluției numerice a acestora. Izvoarele cu privire la penitenciar se diversifică și se îmbogățesc o dată cu anul 1918, an de început al fondului închisorii existent la Serviciul Județean Buzău al Arhivelor Naționale¹², continuând cu fondurile existente la A.N.I.C., pentru perioada regimurilor autoritar carlist și antonescian, informații din presă, dar și memorii și cercetări istorice.

După Unirea Principatelor, *Regulamentul pentru organizarea serviciului Stabilimentelor penitenciare și de binefaceri* intrat în vigoare la 1 octombrie 1862, statua înființarea unor închisori speciale pentru femei, în timp ce aresturile preventive (de tipul celui de la Râmnicu Sărat) trebuiau să aibă două

⁹ Deși la Râmnicu Sărat au apărut zeci de publicații în perioada 1875-1899 (a se vedea: Alexandru Oproiescu, *Presa buzoiană și râmniceană*, vol. I, Buzău, 1995, pp. 15-16, 33-34, 73-74, 80, 105-106; Idem, *Presa buzoiană și râmniceană*, vol. II, Buzău, 1997, pp. 30-43, 46, 94, 121, 146-148; Idem, *Presa buzoiană și râmniceană*, vol. III, partea I, Buzău, 2009, pp. 13, 36-37, 78-80, 88-89; Viorel Frîncu, *Istoria Jurnalismului din județul Buzău*, Buzău, Editura Teocora, 2015, pp. 21, 23, 27-31, 33, 35, 37, 41-44, 47-48, 53, 55-56, 59-60), ne-am putut baza doar pe „Gazeta săteanului”, cea mai longevivă publicație râmniceană, în care am identificat informații despre anumite fapte ce au implicat arestarea înpricinaților.

¹⁰ Statistici anuale pentru aresturile preventive din întreaga țară publicate în *Monitorul Oficial* (în continuare MO) și care acoperă perioada de după 1880, dar și lucrările directorului general al închisorilor, cu date privind sfârșitul secolului al XIX-lea: Grigore I. Dianu, *Istoria închisorilor din România*, București, Tipografia Curții Regale „F. Göbl Fii”, 1900; Idem, *Raport general asupra închisorilor centrale și aresturilor preventive prezentat d-lui ministru de interne la 29 ianuarie 1897*, București, Imprimeria Statului, 1897.

¹¹ Există un număr de 25 de *expuneri ale situațiunei județului Râmnicu Sărat*, din anii 1880, 1882, 1883, 1885, 1887, 1889, 1890-1891, 1892-1893, 1895-1900, 1902-1909, 1911 și 1914 și alte șase pentru anii 1919-1923 și 1925, care au fost identificate în colecțiile Arhivelor Naționale Istorie Centrale (A.N.I.C.), ale Bibliotecii Academiei Române (B.A.R.), Bibliotecii Centrale Universitare București (B.C.U.B.), BJVN și în colecția Muzeului Municipal „Octavian Moșescu” din Râmnicu Sărat (M.M.R.S.).

¹² Serviciul Județean Buzău al Arhivelor Naționale, în continuare S.J.A.N. Buzău, fond „Penitenciarul Râmnicu Sărat”, inv. 2333. Fondul conține 144 de dosare (cca. 4 m.l.), din care 106 acoperă anii 1918-1947.

secțiuni/ despărțiri separate, pentru bărbați și pentru femei¹³. 12 ani mai târziu, noul *Regulament general pentru arestele preventive* din 14 mai 1874, în vigoare până în 1929, stabilea separarea diferitelor categorii de deținuți în stabilimente speciale, oferind posibilitatea ca aceste categorii să fie cuprinse într-o singură închisoare, cum era și cazul Râmnicului, însă în „localuri deosebite și cât se va putea despărțite”, femeile fiind și ele ținute separat.

În practică, în toată această perioadă este consemnată încarcerarea la comun a bărbaților și a femeilor, condamnaților și arestaților, minorilor¹⁴ și adulților ș.a.m.d., închisoarea fiind adeseori caracterizată drept un „cuib de infecție și corupțiune”¹⁵. Edificatoare în acest sens sunt rapoartele de la sfârșitul secolului care arată că în închisorile centrale și aresturile județene viața era în comun, atât ziua cât și noaptea, femei, minori, arestați și recidiviști stând „iarna adunați în giurul sobei; vara tolăniți la soare sau strânși la umbră”¹⁶, ceea ce constituia pentru arestații preventiv ce erau achitați (nevinovați) un supliciu care „desonoară și amărăște”, totodată, comportamentul condamnaților cu care erau amestecați arestații molipsind și corupând pe ceilalți¹⁷.

Situația femeilor din arestul județean este relatată și în debaterile Adunării Deputaților din 1898 privitoare la necesitatea ridicării unei clădiri pentru închisoare, chiar de ministrul justiției de atunci, G. D. Pallade, care descria starea deplorabilă a penitenciarului și primise numeroase rapoarte ale procurorului local pe această temă, adăugând că funcționarii arestului erau siliți ca să transforme cancelaria, noaptea, în dormitoare pentru femeile arestate¹⁸.

Mai mult, deși prezența femeilor în penitenciar este constantă, ponderea fiind în unele momente de circa 10% din totalul deținuților, până pe la sfârșitul anilor 1930 nu a fost înființat un post de femeie-gardian, deși era insistent cerut¹⁹, „în interesul supravegherei perchezițiunei corporale a femeilor

¹³ Gr. I. Dianu, *op. cit.*, p. 66.

¹⁴ Pe parcursul acestui articol termenul de „minor” definește toate persoanele care nu au împlinit încă vârsta de 21 de ani, conform prevederilor art. 342 din Codul Civil în vigoare din 1865: „Minor este acela care nu are încă etatea de 21 de ani împliniți, fie parte bărbătească sau femească”, așa rămânând pe toată perioada noastră de interes, abia din 1949 vârsta majoratului fiind coborâtă la vârsta de 18 ani.

¹⁵ I. G. Lupescu, *Expunerea situațiunei județului Râmnicu-Sărat pe anul 1885*, Râmnicu Sărat, Tipografia P.Th. Pecetescu, 1885, p. 10.

¹⁶ Ștefan Stătescu, *Cîteva cuvinte asupra regimului nostru penitenciar*, București, Tipografia Gutenberg, 1895, p. 20.

¹⁷ *MO*, nr. 126 din 8 septembrie 1892, p. 3781.

¹⁸ *MO*, nr. 46 din 1 iunie 1898, p. 1305.

¹⁹ Constantin Iliescu, *Expunerea situațiunei județului Râmnicu Sărat pe anul 1908*, Râmnicu Sărat, Tipografia A. Posmantir, 1908, p. 43; Idem, *Expunerea situațiunei județului Râmnicu Sărat pe anul 1909*, Râmnicu Sărat, Tipografia A. Posmantir, 1909, p. 50; Constantin Iorgulescu, *Expunerea situațiunei județului Râmnicu Sărat pe anul 1911*, Râmnicu Sărat,

deținute”²⁰. Această lipsă a personalului feminin în rândul gardienilor din închisorile românești era una generalizată la începutul secolului al XX-lea, Gr. Sevescu consemnând: „atât la două din închisorile centrale, cât și la unele aresturi preventive, am constatat lipsa unei gardiene femei, îngrijirea și perchezițiile asupra deținuților femei fiind făcute de către gardienii bărbați”²¹. Ne putem imagina abuzurile care puteau lua naștere în situația existentă, faptic, atunci când recidiviști, cu condamnări mari, arestați preventiv, condamnați la câteva zile pentru infracțiuni sau contravenții minore, bărbați și femei, bătrâni octogenari, erau ținuti împreună cu minori și minore, unii de 11-12 ani. În condițiile în care nu exista personal de supraveghere suficient, abuzurile puteau fi făcute nu numai de către deținuți, ci și de către personalul, care avea „drept de percheziție”, mai ales că, la Râmnicu Sărat, femeile nu aveau la începutul secolului nici măcar curte și latrine separate²².

Cu privire la documentarea prezenței femeilor în arestul râmnicean, acesta poate fi făcută, direct, începând cu anul 1879, an din care există date cu privire la populația încarcerată. Astfel, plecând de la un număr de cinci femei încarcerate în intervalul 1 septembrie 1879 - 1 septembrie 1880 (1,84% din deținuții ce trecuseră prin arest)²³, acestea ajung la nouă în perioada 1 septembrie 1881 - 1 septembrie 1882 (3,58% din total)²⁴ și la 21 în intervalul 1 octombrie 1886 - 1 octombrie 1887 (4,88% din totalul deținuților)²⁵. În deceniul următor ponderea femeilor a continuat să crească, numărul acestora fiind de 29 (6,79%) între 1 ianuarie și 31 decembrie 1895²⁶, 34 (7,22%) în intervalul 1 ianuarie - 31 decembrie 1896²⁷, câte 47 pentru perioadele 1 octombrie 1896 - 1 octombrie 1897 (9,73%)²⁸ și 1 octombrie 1898 - 1 septembrie 1899 (9,43%)²⁹, cu o ușoară scădere în perioada 1 octombrie 1897 -

Tipografia A. Posmantir, 1911, p. 66; Mitti I. Zamfirescu, *Expunerea situațiunii județului Râmnicu-Sărat pe anul 1925*, Râmnicu Sărat, Tipografia „Poporul”, 1925, p. 121.

²⁰ Nicolae Gâlcă, *op. cit.*, p. 42.

²¹ Grigore Sevescu, *Raport asupra mersului închisorilor centrale*, București, Tipografia ziarului „Patriotul”, 1906, p. 13.

²² Constantin Iliescu, *Expunerea situațiunii județului Râmnicu Sărat pe anul 1908*, p. 44.

²³ Ioan Georgescu, *Județul Râmnicu Sărat. Situațiunea județului pe anul 1880*, în „Expunerea situațiunii județelor pe anul 1880”, București, Tipografia Statului, 1882, p. 235.

²⁴ *Ibidem*.

²⁵ Al. P. Tătăranu, *Expunerea situațiunii județului Râmnicu-Sărat pe anul 1887*, Râmnicu Sărat, Tipografia „Gazetei Săteanului”, 1887 p. 11.

²⁶ Th. Vasiliu, *op. cit.*, p. 15.

²⁷ Al. P. Tătăranu, *Expunerea situațiunii județului Râmnicu Sărat pe anul 1896...*, p. 21.

²⁸ Idem, *Expunerea situațiunii județului Râmnicu Sărat pe anul 1897*, Râmnicu Sărat, Tipografia „Gazetei Săteanului”, 1897, p. 14.

²⁹ I. M. Alexandrescu, *Expunerea situațiunii județului Râmnicu Sărat pe anul 1899*, București, Tipografia „Gazetei Săteanului”, 1899, p. 18.

1 octombrie 1898 în care a fost consemnată trecerea prin arest a 31 de femei (6,3%)³⁰. Așadar pentru ultimele două decenii ale secolului al XIX-lea se poate observa o creștere exponențială și constantă a prezenței femeilor deținute, de la un număr de cinci la 47, respectiv de la un procent de 1-2% la unul de peste 9% din totalul celor care au trecut prin arest.

Tendința de creștere a ponderii femeilor poate fi remarcată și în perioada următoare, în ultimul an al secolului al XIX-lea (1 octombrie 1899 - 1 octombrie 1900) acestea reprezentând 9,4% din totalul deținuților (54 din 574 deținuți). Din 1901 până în 1925 ponderea femeilor încarcerate variază între 3,78% și 13,42%, cel mai mare număr de femei care au trecut prin penitenciar fiind consemnat în intervalul 1 octombrie 1908 - 1 octombrie 1909, de 106, constituind un procent de 10,84% din deținuții acelei perioade. Pentru cei 17 ani din intervalul 1 octombrie 1899 - 1 septembrie 1925 pentru care există date în expunerile situației județului realizate de prefecți, se poate constata o pondere medie a femeilor de 7,91% (713 din totalul de 9.010 deținuți), ponderea minimă a perioadei 1906/1907, de 3,78%, putând fi pusă pe seama masivelor arestări de bărbați efectuate în timpul răscoalei din 1907, numărul femeilor încarcerate în această perioadă fiind totuși semnificativ (47 de femei din 1.243 deținuți). O paralelă cu arestul județean Tulcea ne arată că pentru perioada 1 octombrie 1910 - 1 octombrie 1911 procentul femeilor încarcerate la Râmnicu Sărat era aproape dublu față de Tulcea (și mai mult de dublu la număr), unde în aceeași perioadă au fost încarcerate 24 femei din 413 deținuți (5,81%, nouă femei arestate preventiv și 15 condamnate)³¹, în timp ce la Râmnicu Sărat femeile reprezentau un procent de 10,96% (50 femei din 456 deținuți intrați, din care 33 condamnate, 13 arestate preventiv și patru aflate în trecere)³².

Cum nu există surse de arhivă pentru perioada ante 1918, pe baza mandatelor de aducere publicate în *Monitorul Oficial*, putem presupune că majoritatea femeilor deținute la Râmnicu Sărat în această perioadă erau acuzate de infracțiuni considerate pe atunci mărunte, ca furt și „culpeșe la furt”³³, adulter și „culpeșe la adulter”³⁴, insultă și contravenții și pedepsite cu 5-25 de zile de închisoare. *Expunerea situațiunii județului Râmnicu Sărat pe anul 1907*

³⁰ Al. P. Tătăranu, *Expunerea situațiunii județului Râmnicu Sărat pe anul 1898*, Râmnicu Sărat, Tipografia „Gazetei Săteanului”, 1898, p. 15.

³¹ Petru Th. Sfetcu, *Expunerea situației județului Tulcea pe anul 1912*, Tulcea, Tipografia Dobrogea, 1913, p. 172.

³² Constantin Iorgulescu, *Expunerea situațiunii județului Râmnicu Sărat pe anul 1911*, Tipografia A. Posmantir, Râmnicu Sărat, 1911, pp. 65-67.

³³ *MO*, nr. 182 din 10/30 august 1878, p. 4811.

³⁴ *Ibidem*, nr. 222 din 13/ 25 ianuarie 1884, p. 4947.

consemnează depunerea în penitenciar a 655 de bărbați, dar și a două femei din cei categorisiți ca și răsculați³⁵. În număr insignifiant față de cel al bărbaților, femeile arestate cu ocazia răscoalei sunt consemnate și în penitenciarele județene din Roman³⁶, Vaslui³⁷, Vâlcea (unde o femeie „răsvrătită” și două condamnate erau ținute în corpul de gardă)³⁸ și Fălciu³⁹.

Așa cum s-a precizat, izvoarele se diversifică începând cu perioada interbelică, permițând analize mai complexe și complete, inclusiv asupra gradului de cultură, a religiei, a profesiei, a faptelor săvârșite, a perioadei de detenție, stării civile, vârstei și raportului majore-minore a femeilor deținute. Astfel, pe baza registrului alfabetic de „intrați”⁴⁰, a registrelor privind mișcarea populației arestului, care sunt complete pentru anii 1921⁴¹, 1926-1927⁴² și 1929⁴³ și a celor de încarcerare („de carceră”)⁴⁴, putem veni cu precizările de mai jos.

Din aceste surse putem observa că majoritatea femeilor încarcerate în perioada 1918-1925 erau de naționalitate română, fiind înregistrate și numeroase femei rrom, precum și trei de naționalitate maghiară, de toate vârstele, de la 14 la 78 de ani, majoritatea lor covârșitoare fiind acuzate și/sau condamnate pentru furt sau infracțiuni conexe (47 de femei în perioada 1918-1923)⁴⁵, de escrocherie⁴⁶, contravenție⁴⁷, insultă și ultraj (opt femei în anii

³⁵ Constantin Iliescu, *Expunerea situațiunei județului Râmnicu Sărat pe anul 1907*, pp. 51-53.

³⁶ A.N.I.C., fond „Vornicia Temnițelor (1831-1945)”, inv. 370, dos. 1/1907, f. 15, 125.

³⁷ *Ibidem*, f. 76.

³⁸ *Ibidem*, f. 25.

³⁹ *Ibidem*, f. 47.

⁴⁰ S.J.A.N. Buzău, fond „Penitenciarul Râmnicu Sărat”, dos. 2/1918, 101 file. Datele sunt introduse pentru perioada 1918-1937, cu mențiunea că, pentru anii 1918 și 1936-1938 nu par a fi complete.

⁴¹ *Ibidem*, dos. 3/1920, ce conține date din aprilie 1920, până pe 14 aprilie 1922, 26 file.

⁴² *Ibidem*, dos. 1/1926, 25 ff., ianuarie 1926-decembrie 1927.

⁴³ *Ibidem*, dos. 2/1929, 23 file. Aceste registre ne oferă informații privind situația deținuților pe zile, separat bărbați și femei, cu deținuții aflați dimineața, intrați și ieșiți în cursul zilei, aflați seara, preveniți, acuzați (în fața tribunalelor, curților cu juri, în apel sau recurs), condamnați și cei aflați în trecere.

⁴⁴ *Ibidem*, enumerăm aici doar dosarele cercetate în detaliu de către noi: dos. 1/1918, 1/1919, 2/1919, 1/1920, 2/1920, 1/1921, 2/1921, 1/1922, 2/1922, 3/1922, 1/1923, 2/1923, 3/1923, 1/1925, 2/1926, 2/1928. Registrele sunt grupate pe categorii precum: acuzați în fața ocoalelor, curților cu jurați sau de apel, care sunt, în fapt, dosare ale deținuților. Dacă am avea certitudinea că aceste registre ar fi complete (noi credem că nu sunt, datorită numărului redus, în raport cu statisticile), ar fi foarte utile, deoarece ne dau toate datele personale ale deținutului (nume și prenume, părinți, starea civilă, domiciliu, profesia, semnalmente și semne particulare, multe dând și amprenta), informații privind fapta comisă/ motivul arestării, transcriptul mandatului de arestare, pedeapsa, data ieșirii și destinația, precum și alte mențiuni.

1921-1923)⁴⁸, dar și adulter (o faptă ce era pedepsită atunci și care poate fi documentată, în mod logic, în rândul ambelor sexe)⁴⁹, lovire și rănire⁵⁰, precum și de unele infracțiuni specifice bărbaților, ca loviturile cauzatoare de moarte, tentativele de crimă și omorul⁵¹, distrugerii și incendieri⁵². Pruncuciderea, o acuzație specifică femeilor poate fi și ea documentată pentru perioada 1920-1923⁵³.

Frecvența faptelor pentru care erau învinuite deținutele de la Râmnicu Sărat se încadrau în limitele „normale” ale epocii. Pentru exemplificare, în 1929/1930, în penitenciarul pentru femei Mislea, din 216 deținute, 67 erau

⁴⁵ *Ibidem*, dos. 1/1918, ff. 17v.-18; dos 1/1919, ff. 159v.-160, 165v.-166, 195v.-196, 197v.-198, 217v.-219, 297v.-298; dos. 1/1921, ff. 24v.-25, 29v.-30, 94v.-95; dos. 2/1921, ff. 1v.-2, 44v.-45, 58v.-59, 76v.-77, 88v.-90, 97v.-99, 101v.-104, 120v.-121, 140v.-141, 156v.-157, 166v.-167, 174v.-176; dos. 1/1922, ff. 3v.-4, 12v.-13, 19v.-20, 25v.-26, 35v.-36, 38v.-39, 40v.-41, 47v.-48; 2/1922, ff. 18v.-19, 38v.-39; dos. 1/1923, ff. 39v.-40, 49v.-50, 52v.-53; dos. 3/1923, ff. 4v.-5, 52v.-53; dos. 1/1919, ff. 158v.-159. Pentru furt poate fi documentată încarcerarea următoarelor femei în perioada 1918-1923: Ecaterina Nițulescu (40 ani, menajeră, încarcerată pe 21 martie 1918), Zamfira Corbu (38 de ani, din Ziduri, încarcerată la 26 octombrie 1919, pentru o lună), Rădița Paraschiv (25 de ani, din Gologanu, închisă pentru 15 zile, la 1 noiembrie 1919), Lina Vlădescu (17 ani, născută în București, încarcerată pentru cinci zile la 7 decembrie 1919), Anica Gheorghită (17 ani, din Budești, „de naționalitate țigancă”, 10 zile pentru furt, la 11 decembrie 1919), Nița Negraru (44 de ani, muncitoare, din Sihlea, închisă la 29 decembrie 1919), Anica Dumitru (39 de ani, din Râmnicu Sărat, închisă pentru 15 zile, pe 30 decembrie 1919), Ștefana Stanciu (39 de ani, din Cârligele, încarcerată pentru o lună, la 26 februarie 1920), Maria Văduva (50 de ani, din Râmnicu Sărat, arestată pe 5 iulie 1921 și condamnată la cinci zile de închisoare), Paulina N. Cuțitaru (28 de ani, „de naționalitate țigancă”, din Râmnicu Sărat, arestată pe 27 iulie 1921 pentru furt și „trecută la condamnați” pe 27 iulie), Anica Lazăr, Ioana Călin (20 de ani, „emancipată”, arestată pe 6 decembrie 1921 ca și „complice la furt”), Păuna Istudor (28 de ani, din Dedulești, încarcerată la 14 ianuarie 1921, o lună), Calomfira Dumitrache (24 de ani, „de naționalitate țigancă”, din Obidiți - azi Râmniceleu, închisă o lună, la 18 iulie 1921), Mariția Goliciu (24 de ani, din Grebănu, întemnițată timp de 15 zile la 24 mai 1921, pentru furt de vite - fapt neobișnuit pentru o femeie), Stanca Gheorghe, Florica Murgociu (32 de ani, din Râmnicu Sărat, încarcerată timp de cinci zile, la 28 mai 1921), Sanda Costache (24 de ani, din Lacul lui Baban, închisă o lună, pe 17 iunie 1921, pentru „complicitate la furt”), Ioanei Negruț (20 ani, din Faraoanele, închisă timp de 15 zile, la 24 iulie 1921), în complicitate (spunem noi) cu Marioara Cristea (22 de ani, cu aceleași date), Stanca Bănică (19 ani, din Obidiți, pe 27 iulie 1921, condamnare de o lună), Catrina Ibiș (65 de ani, din Obidiți, de etnie romă, închisă pentru șapte zile, pe 29 august 1921), Elena Lupașcu (32 de ani, muncitoare, din Cotești, încarcerată pentru 15 zile, pe 10 octombrie 1921), Maria Bogzeanu (20 de ani, din Râmnicu Sărat, condamnată pentru zece zile începând cu 24 noiembrie 1921), Smaranda Istrate (25 de ani, din Lacul lui Baban, închisă pentru 15 zile, la 11 decembrie 1921), Paraschiva Fătu (28 de ani, din Tâmboiești, închisă pentru 15 zile, la 5 decembrie 1921), Marghioala Ungureanu (21 de ani, din Golești, închisă pentru două luni, la 12 decembrie 1921), Lenuța Ionescu, 23 de ani, din Râmnicu Sărat, încarcerată 20 de zile, pe 4 aprilie 1922), Ioana Tănase (26 de ani, din Dumitrești, închisă 15 zile, pe 5 mai 1921), Lucșa Bărbunțoiu (18 ani, muncitoare, din Obilești, închisă cinci zile, pe 6

acolo pentru furturi, patru pentru înșelăciuni, șase pentru tăinuiri, una pentru contravenție, 95 pentru omor și 13 pentru pruncucideri, opt pentru loviri și una pentru dare de foc, la care se adaugă restul categoriilor care se pot regăsi într-un penitenciar mai mare (fals, bigamie, spionaj, atentat la siguranța statului)⁵⁴. Referitor la crimele înfăptuite de femei, Eugenia Economu a tras o concluzie pe care o susținem și noi: ele constau mai mult în crime pasionale și pruncucideri⁵⁵.

unie 1922), Maria Văcaru (60 de ani, din Sihlea, închisă pentru cinci zile, pe 6 iunie 1922), Sofița Buzoianu (25 de ani, din Faraoanele, închisă pentru 15 zile, pe 30 iunie 1922), Ioana Turcu (19 ani, din Broșteni, încarcerată pentru două luni, la 7 iulie 1922), Maria Brândușă (19 ani, din Amara, închisă pentru 15 zile, la 9 iulie 1922), Ortansa Mihalcea (26 de ani, născută în jud. Tutova), închisă pentru zece zile, la 12 iulie 1922), Lina Stoean (14 ani), Niculina Toader (20 ani) și Lina Toader (18 ani), Lisaveta Frangulea (35 de ani, din Grebănu, arestată preventiv, pe 7 septembrie 1922), Ioana Cășui (21 ani, arestată pe 5 decembrie 1922), Aurica Puiu (27 de ani, din Râmnicu Sărat, „emancipată”, încarcerată 15 zile, pe 11 aprilie 1923), Marița Furtună (23 de ani, din Gugești, închisă pentru 15 zile, pe 19 aprilie 1923), Elisabeta Matoș (17 ani, cu domiciliul în Râmnicu Sărat, arestată pe 25 septembrie 1923)⁷, precum și trei „artiste”, „de naționalitate ungară”, închise pentru furt, în martie 1923: Ghizela *Svebegen* (32 de ani, zece zile), Luiza *Schvegen* (20 ani, cinci zile) și Maria Ana Vogheri (37 de ani, cinci zile), Despina Tudorancea (52 de ani, din Jideni - Podgoria în zilele noastre – a fost închisă pentru cinci zile, la 26 octombrie 1919, pentru tăinuire).

⁴⁶ *Ibidem*, dos. 1/1919, ff. 276v.-277: Marița Tunsulică (44 de ani, din Râmnicu Sărat, „de naționalitate țigancă”, condamnată la trei luni de închisoare și încarcerată la 11 februarie 1920).

⁴⁷ *Ibidem*, dos. 2/1921, ff. 176v.-177; dos. 1/1923, ff. 105v.-106: Marița Zamfir (20 ani, din Socariciu, închisă trei zile, la 28 decembrie 1921) și Maria Tăiloriu (20 ani, din Râmnicu Sărat, închisă pentru 10 zile, la 7 iulie 1923).

⁴⁸ *Ibidem*, dos. 2/1921, ff. 46v.-48, 89v.-91; dos. 1/1922, ff. 30v.-31; 105v.-106; dos. 1/1923, ff. 84v.-85; dos. 3/1922, ff. 9v.-10. Marița Barbă-Lată (25 de ani, din Nicolești, care a efectuat o zi de închisoare pe 16-17 ianuarie 1923), Rădița Neagu (22 ani, din Plainești, închisă pentru zece zile pentru injurii la 10 iulie 1921), Solomia Dima (26 ani, cu aceleași date), Tudora Ioan (50 de ani, din Faraoanele, închisă pentru zece zile, la 20 iunie 1922), Anica Iacea (21 de ani) și Tăsica Galiciu (33 de ani, din Dumitrești, închisă pentru cinci zile, la 8 februarie 1922). Tot la insulte intra și ultrajul, pentru acesta fiind condamnate Joița Dădălău (62 ani, din Obidiți) și fiica sa, Ilinca Dădălău (35 de ani), împreună cu soțul, respectiv tatăl, fiind acuzați cu toții de „ultrajiu” și închiși timp de 15 zile, pe 10 mai 1921.

⁴⁹ *Ibidem*, dos. 1/1919, ff. 24v.-25, 116v.-117, 289v.-290; dos. 2/1921, ff. 21v.-22, 64v.-65, 127v.-128; dos. 1/1922, ff. 55v.-56, 82v.-83, 105v.-106. Între anii 1919 și 1922, au fost condamnate pentru adulter nouă femei: Ioana Chiriloriu (25 de ani, din Valea Raței, închisă pentru 15 zile, în mai 1919), Elena Dumitrache (19 ani, din Obidiți, închisă la 2 octombrie 1919, pentru o lună), Marghioala Albu (31 de ani, originară din Bușteni, închisă pentru o lună, la 22 februarie 1920), Marița Cojocar (25 de ani, din Vișani, încarcerată timp de 15 zile, la 25 martie 1921), Stana Pârlog (21 de ani, din Căineni, închisă timp de 15 zile, pe 30 mai 1921), Ioana Gherghe (23 de ani, din Chiojdeni, închisă pentru o lună, pe 16 septembrie 1921, comițând fapta, se pare, cu Constantin Rusu, de 28 de ani, din aceeași localitate), Tăsica

Pentru anii 1928-1930 este consemnată prezența în penitenciar a unui număr de 63 de femei, condamnate toate la închisoare corecțională, reprezentând un procent de 8,85% din totalul condamnaților de pe parcursul celor 3 ani⁵⁶. Sunt atestate în penitenciar 28 de femei (20 de majore și opt minore) în anul 1928, 23 (22 majore și o minoră) în 1929 și 12 (opt majore și patru minore) în anul 1930, rezultând un raport majore-minore condamnate de 5:1, în cazul bărbaților raportul majori-minori fiind de 6,5:1, procentul condamnaților minori de ambele sexe fiind 18,44% din total. Doar 21 din cele 63 de femei știau să scrie și să citească și niciuna nu este consemnată ca având o „cultură superioară”, 66,66% fiind analfabete, procent mult mai mare față de

Neculai (22 de ani, din Bălești, încarcerată pentru zece zile, pe 30 august 1922, se pare că, împreună cu Ion Enache, din aceeași localitate), Rusanda Moroiu (23 de ani, din Lacul lui Baban, închisă o lună, pe 8 decembrie 1922, comițând fapta, se pare, împreună cu Ion Pupăză, din aceeași localitate) și Marița Drăgoiu (27 de ani, din Dedulești, închisă pentru cinci zile, pe 25 martie 1922), condamnată împreună cu Dobre Macoveiu, din aceeași localitate.

⁵⁰ *Ibidem*, dos. 1/1919, ff. 123v.-124, 283v.-284; dos. 1/1921, ff. 31v.-32, 78v.-79; dos. 2/1921, ff. 20v.-21, 35v.-36, 115v.-116. Ioana Tudoriu (34 de ani, din Dumitrești, închisă timp de 15 zile, la 3 octombrie 1919- pentru rănire), Safta Manea (32 de ani, din Dedulești, condamnată la 15 zile de închisoare, pe 16 februarie 1920), Anița Faraoneanu (40 de ani, din Lacul lui Baban, condamnată la 15 zile de închisoare, pe 23 martie 1921), Nastasia Lupu (20 de ani, din Dumitrești, închisă 15 zile, din 25 aprilie 1921), Ileana Purcică (29 de ani, din Dragosloveni, închisă la 15 august 1921, pentru o lună), Marița Sârbu (30 de ani, din Tâmbioești, închisă pe 24 iunie 1922, pentru cinci zile) și Leanca Feraru (34 de ani, închisă pentru zece zile, din 6 decembrie 1922).

⁵¹ *Ibidem*, dos. 1/1918, ff. 17v.-18; dos. 1/1921, ff. 52v.-53; dos. 2/1922, ff. 26v.-27, 46v.-47; dos. 2/1923, ff. 17v.-18; dos. 3/1923, ff. 44v.-45. Marghioala Vrânceanu (63 de ani, văduvă, cu cinci copii, acuzată pentru „lovituri cauzatoare de moarte”, pe 16 august 1918 și eliberată abia pe 17 ianuarie 1919), Ștefana Zăbavă (23 de ani, din Gugești, arestată pe 11 octombrie 1921, pentru tentativă de crimă), Aurica Ruja (21 de ani, din Râmnicu Sărat, acuzată de crimă pe 9 septembrie 1922 și eliberată pe 22 septembrie), Maria Toescu (40 ani, din Urechești, arestată pentru omor, pe 16 decembrie 1922), Marița Pavel (42 de ani, din Tâmbioești, arestată tot pentru omor, la 25 august 1923) și Marița Neculai (29 de ani, din Cărligele, arestată la 13 septembrie 1923 pentru crimă).

⁵² *Ibidem*, dos. 1/1920, ff. 5v.-6; dos. 2/1921, ff. 155v.-156; dos. 1/1922, ff. 48v.-49; dos. 3/1922, ff. 6v.-7. Sunt consemnate ca deținute pentru „dare de foc”: Maria Anca Ciudin (28 de ani, din Jitia, încarcerată la 14 noiembrie 1920) și Șița Pârjol (36 ani, din Urechești, închisă pentru 15 zile, din 22 noiembrie 1921). Pentru distrugere au fost încarcerate Stana Tuicu (60 de ani, din Tâmbioești, pentru 15 zile, la 2 august 1922) și Tina Cojocar (45 de ani, din Grebănu, condamnată la cinci zile de închisoare, începând cu 4 februarie 1922).

⁵³ *Ibidem*, dos. 2/1919, ff. 10v.-11. Neacșa Cucu (20 ani, din Chiojdeni, arestată pe 18 mai 1920) și Ioana Alecu (18 ani, din Vârteșcoiu, arestată pe 16 mai 1923).

⁵⁴ Eugenia Economu, *op. cit.*, pp. 10-11.

⁵⁵ *Ibidem*, p. 11.

⁵⁶ S.J.A.N. Buzău, fond „Penitenciarul Râmnicu Sărat”, dos. 1/1931, f. 84.

cel al bărbaților analfabeți care aveau o pondere de circa 30-35%. În privința profesiilor, ca și în cazul bărbaților, ponderea cea mai mare o aveau muncitoarele, 53 la număr, urmate de cinci femei fără profesie, patru croitorese și de o femeie consemnată ca fiind lemnar.

Pentru anii 1932-1938 există informații mai complexe, datorită unui dosar de raportare către Direcția Generală a Penitenciarelor existent la S.J.A.N. Buzău⁵⁷. Din acesta se poate observa că în anul 1932 au intrat în penitenciar un număr de 19 femei condamnate (7,28%), toate majore, 18 condamnate pentru delikte și una pentru crimă, precum și patru arestate preventiv (2,68%), două minore pentru delikte și două femei majore acuzate de crime împotriva persoanelor, toate patru fiind achitate până la finalul anului.

În 1933 au intrat 23 de femei condamnate (8,71%), 16 majore și șase minore pentru delikte și o femeie majoră pentru crimă și opt arestate preventiv (8,08%), din care cinci pentru delikte (trei majore și două minore) și trei pentru crime contra persoanelor (două majore și o minoră), până la finalul anului fiind achitate doar trei, o femeie majoră acuzată de delikt și o majoră și o minoră acuzate de crime, alte trei primind condamnări.

Pe parcursul anului 1934 au intrat 27 de femei condamnate (6,08%), 24 de majore și o minoră pentru delikte și două majore condamnate pentru crime și un număr de nouă majore arestate preventiv (8,49%), care s-au adăugat celor două femei arestate din anul anterior, toate cele 11 arestate preventiv fiind achitate pe parcursul anului 1934.

În 1935 au intrat un număr de 25 de condamnate (5,23%), 23 de majore și o minoră pentru delikte și o femeie majoră pentru crimă. În același an au intrat 11 arestate preventiv (12,36%), două femei majore și o minoră fiind acuzate pentru delikte și șase femei majore și două minore pentru crime. Din acestea, două femei majore au primit condamnări, opt au fost achitate, iar minoră arestată pentru delikte a rămas în prevenție.

În 1936 au intrat în penitenciar nouă condamnate (3,46%), șapte femei majore și o minoră condamnate pentru delikte și o minoră condamnată pentru crime, care s-au adăugat celor trei majore delicvente rămase din anul anterior.

⁵⁷ *Ibidem*, dos. 3/1934, 202 ff. Dosarul conține date complexe despre mișcarea populației penitenciarului, condamnați și preveniți, pentru anii 1932-1938, separați pe categorii (minori, majori, bărbați și femei), care sunt grupate pe următoarele categorii de fișe-tip valabile pentru toate penitenciarele corecționale din România: mișcarea anuală a populației condamnaților pentru delikte și a condamnaților pentru crime, separat; repartizarea condamnaților pe naționalități și pe religii; repartizarea condamnaților după locul de origine și starea civilă; după etate; după felul faptelor săvârșite; după durata pedepselor, după profesii, după gradul de cultură, după abaterile de la regulament, starea sanitară a condamnaților; repartizarea condamnaților după starea de recidivă; transferuri ale condamnaților; mișcarea anuală a populației arestaților preventiv pe categorii.

Rândurile arestațiilor preventiv s-au mărit în 1936 cu alte două femei majore intrate, una pentru delikte și una pentru crime (1,26%), care s-au adăugat minorei rămasă din anul anterior, toate trei fiind achitate pe parcursul anului.

Pentru anul 1937 este consemnată intrarea a 18 noi condamnate, toate pentru delikte (6,74% din totalul condamnaților intrați, 16 majore și două minore), care s-au alăturat unei delicvente majore rămasă din anul anterior. În același an au fost arestate preventiv zece femei majore, pentru delikte (10,2% din cei arestați), din care au fost achitate două și una condamnată, șapte rămânând în arest la finalul anului.

În 1938 au intrat în penitenciar 14 delicvente condamnate (5,78%, 12 majore și două minore), fiind o delicventă majoră rămasă din 1937. 11 arestate preventiv majore au intrat în 1938 (7,48%), nouă fiind acuzate de delikte și două pentru crime, care s-au adăugat celor șapte rămasă din anul anterior, 15 fiind eliberate pe cauțiune, una condamnată, una trimisă în ospiciu și una rămânând arestată la sfârșitul anului.

Din cele expuse mai sus rezultă că în anii 1932-1938 au trecut prin penitenciarul din Râmnicu Sărat un număr de 183 de femei, cele mai multe, 116 (63,39%) fiind femei majore condamnate pentru delikte, urmate de femeile majore arestate preventiv pentru delikte - 34 (18,58%), femeile majore arestate preventiv pentru crime - 13 (7,1%), urmând minorele condamnate pentru delikte, în număr de șase (3,29%) și majorele condamnate pentru crime, precum și minorele arestate pentru delikte, câte cinci (2,73%), cele trei minore acuzate de crime (1,64%) și o minoră condamnată pentru crimă (0,54%).

Din același dosar aflăm și faptele comise de 1.800 de condamnați „veniți de la locul condamnării” (de pe teritoriul fostului județ Râmnicu Sărat) în perioada 1932-1938. Astfel, știm că printre aceștia se aflau 124 de femei (6,88% din condamnați), 110 majore și 14 minore. Cele mai multe, 72 (58,06%, 62 majore și zece minore) fuseseră condamnate pentru furt, 20 pentru contravenții (16,12%, 19 majore și o minoră), zece pentru lovire (8,06%, nouă majore și o minoră), patru pentru rănire (3,22%, trei majore și o minoră), câte trei (2,42%, toate majore) pentru adulter, calomnie și distrugere, câte două majore (1,61%) pentru abuz de încredere și ultraj, iar câte una pentru atentat la bunele moravuri, înșelăciune, omor prin imprudență, pruncucidere (minoră) și sustragere de sub sechestru.

Pentru aceste fapte cele 124 de femei delicvente aveau de executat, de regulă, pedepse mici, de până la trei luni (108 condamnate, reprezentând 87,09%, 97 de majore și 11 minore) sau șase luni (7,26%, șapte majore și două minore). O femeie majoră și o minoră au executat pedepse de un an, trei femei majore între unu și doi ani, iar alte două aveau pedepse de până la cinci ani.

Statisticile au consemnat și patru femei condamnate pentru crime, care aveau de executat pedepse de la trei la cinci ani (o majoră), de la șase la zece ani (o majoră și o minoră) și de la 16 la 20 de ani (o majoră)⁵⁸.

Cu privire la profesii, avem date pentru 1.807 de condamnați „veniți de la locul condamnării” în același interval, 124 fiind femei (7,14%), din care 115 majore (89,15%) și 14 minore (10,85%). Majoritatea acestora sunt consemnate ca având profesia de „muncitoare” – 117 (90,69%, 103 majore și cele 14 minore), șapte (5,42%) „fără profesie”, câte două erau servitoare și „zidărite”, iar câte una aveau ca ocupații jocăria și croitoria.

Din aceleași tabele de raportare statistică se mai poate observa că procentul minorilor de sex masculin condamnați din fostul județ Râmnicu Sărat era de 8,16%, fiind mai mic decât cel al minorelor în raport cu condamnatele majore, că majoritatea femeilor condamnate au fost consemnate ca având naționalitate română⁵⁹, născute în Vechiul Regat și de confesiune ortodoxă⁶⁰.

Ca și în cazul bărbaților, cea mai mare parte a femeilor încarcerate în perioada 1932-1938 proveneau din mediul rural. Astfel, din 129 de femei condamnate provenite din județul Râmnicu Sărat pentru care avem date, 100 (77,52%) proveneau din comunele județului (89 femei majore și 11 minore) și doar 29 (22,48%) din orașul Râmnicu Sărat (26 femei majore și trei minore)⁶¹.

Din punctul de vedere al stării civile, toate cele 14 minore erau necăsătorite, la fel și 41 de condamnate majore (ducând la un procent total al necăsătoritelor de 42,63%), 32 de femei (24,8%) erau căsătorite și aveau copii, 13 (10,08%) erau căsătorite, dar nu aveau copii, 23 (17,83%) erau văduve ce aveau copii, iar șase (4,65%) erau văduve fără copii⁶².

În privința nivelului de educație, doar o femeie din cele 125 condamnate pentru delikte din perioada 1932-1938 pentru care am identificat date avea mai mult de patru clase primare, 59 (47,2%, 51 de majore și opt minore) știau doar să scrie și să citească, în timp ce 65 (52%, 60 de majore și cinci minore) erau analfabete⁶³. Pentru același interval am constatat că procentul bărbaților știutori de carte era mult superior față de cel al femeilor, circa 68% știind să scrie și să citească, 30% fiind analfabeți, iar circa 2% având chiar mai mult de patru clase

⁵⁸ *Ibidem*, ff. 13, 42, 69, 98, 127, 160, 186.

⁵⁹ Faptul că au dispărut din raportările statistice pentru acest interval de șapte ani românii, evreii și maghiarii nu înseamnă că reprezentății acestor etnii nu existau, acest fapt fiind o urmare a politicii de atunci a statului român care urmărea accentuarea componentei naționale în toate domeniile.

⁶⁰ Spre deosebire de bărbați, unde apar mai multe cazuri (mai puține față de deceniul anterior) de mozaici, catolici și protestanți.

⁶¹ *Ibidem*, ff. 9, 38, 65, 94, 123, 156, 182.

⁶² *Ibidem*.

⁶³ *Ibidem*, ff. 17, 46, 71, 131, 163, 189.

primare. Cum în penitenciar nu exista o școală în acel moment, numărul analfabeților ieșiți din penitenciar era egal cu al celor intrați⁶⁴. În orice caz, procentul știutorilor de carte din acest interval este semnificativ crescut față de cel al deținuților din perioada 1880-1900, când la Râmnicu Sărat erau 10,7% deținuți știutori de carte și 89,3% analfabeți, în restul țării fiind 19,15% știutori de carte și 81,85% analfabeți.

În anul 1939 ponderea femeilor condamnate crește ușor, la 10,14% din totalul condamnaților (26 majore și trei minore), ca și în cazul arestațiilor preventiv (șapte femei majore, reprezentând 11,29% din arestați). Toate condamnatele erau de religie creștină, 28 de muncitoare și una fără ocupație. Două aveau o „cultură superioară”, cinci știau să scrie și să citească iar 22 (75,86%) erau analfabete⁶⁵.

Începând cu toamna anului 1939, până în vara anului 1941, deținuții de drept comun din Penitenciarul Râmnicu Sărat au fost mutați (împreună cu administrația, în contextul funcționării în clădirea închisorii a Penitenciarului Special, gestionat de Inspectoratul General al Jandarmeriei) într-un local închiriat aparținând unei școli din oraș. Nu cunoaștem condițiile de detenție sau măcar amplasamentul sigur al penitenciarului improvizat, însă putem presupune că nu erau respectate regulamentele cu privire la detenție și avem certitudinea că femeile au continuat să fie încarcerate la Râmnicu Sărat, în pofida faptului că unele surse lasă să se înțeleagă că Penitenciarul Râmnicu Sărat a fost transformat în penitenciar militar în perioada 1941-1944.

După o analiză simplă asupra registrelor de deținuți condamnați și arestați preventiv ieșiți din penitenciar în perioada 1940-1947, putem spune că în acest interval au ieșit din închisoare un număr de 155 de femei condamnate (6,63% din totalul condamnaților ieșiți), cele mai puține ieșiri de condamnate - șase, fiind în anul 1941 și cele mai multe fiind consemnate în 1944 (49)⁶⁶. În privința femeilor arestate preventiv, ele reprezentau 11,6% din „preveniții” ieșiți (170 de femei), cele mai puține, patru, fiind înregistrate în 1941, iar cele mai multe în 1947 (48)⁶⁷. În privința femeilor arestate preventiv în perioada 1943-1947 se poate observa că acestea reprezentau 12,45% din totalul arestațiilor (149 de femei), pentru anul 1948 procentul scăzând la 7,06% (26 de femei arestate), cele mai multe intrări fiind consemnate în luna octombrie a

⁶⁴ *Ibidem*.

⁶⁵ *Ibidem*, dos. 2/1940-1941, f. 107.

⁶⁶ *Ibidem*, dos. 5/1939, ff. 14-185 rămâne: *Registru de condamnați ieșiți din Penitenciarul Râmnicu Sărat (eliberați, transferați, evadați, decedați, grațiați)*.

⁶⁷ *Ibidem*, dos. 6/1939, ff. 10-126: *Registru de preveniți ieșiți din Penitenciarul Râmnicu Sărat (eliberați, transferați, evadați, decedați, grațiați)*.

anului 1943 (14), urmată de martie 1947 (12)⁶⁸. În privința numărului maxim de deținute femei existent la un moment dat, acesta este atins la 28 noiembrie 1943, când au fost consemnate 22 de deținute (8,52% din cei 258 de deținuți existenți la acel moment): 13 femei majore și o minoră condamnate, șapte femei majore și o minoră arestate preventiv⁶⁹.

În continuare, majoritatea femeilor încarcerate la Râmnicu Sărat erau acuzate de infracțiuni mărunte și aveau condamnări la perioade scurte de închisoare, de până la șase luni, ele fiind eliberate la expirarea pedepsei, condiționat, grațiate sau achitate (în cazul arestatelor preventiv). Totuși, a fost consemnat și un caz de deces în rândul femeilor deținute⁷⁰ (unul din cele 37 de decese înregistrate în penitenciar în perioada 1940-1947), precum și câteva cazuri de evadare a unor femei⁷¹, parte a celor 84 de evadări din acest interval.

Pe 27 august 1944, în contextul înaintării Armatei Roșii, se petrece un fapt neobișnuit (chiar dacă fapte asemănătoare sunt semnalate și în alte penitenciare în aceeași perioadă), prin „plecarea” în masă a celor 183 de deținuți existenți atunci (162 de condamnați și 21 de arestați preventiv), din care opt femei condamnate pentru furt și două arestate preventiv pentru pruncucidere⁷².

După 1944 aflăm din paginile presei locale și despre arestarea unor femei pentru încălcarea prevederilor *Convenției de Armistițiu* din 12 septembrie 1944. Astfel, în *Râmnicul Nou*, din 22 martie 1947⁷³ este relatat cazul unor femei din Comuna Bogza care adăposteau doi soldați germani evadați. În urma descinderii jandarmilor, unul din cei doi evadați s-a sinucis, celălalt a fost prins, iar femeile care îi adăposteau, Elisabeta Chiriță (60 ani) și Maria Chiriță (18 ani) au fost arestate preventiv pe 8 martie 1947⁷⁴ și transferate la Penitenciarul Galați pe 24 mai, pentru „afaceri judiciare”⁷⁵, nemaifiind identificate alte informații despre soarta acestora.

Începând cu anul 1945 poate fi observată o schimbare interesantă în structura deținuților din Penitenciarul Râmnicu Sărat în privința raportului condamnați - arestați preventiv. Cam în toate epocile (exceptând perioadele cu

⁶⁸ *Ibidem*, dos. 5/1943, *Repertoriul fișelor de încarcerare pentru preveniți (1943-1949)*.

⁶⁹ *Ibidem*, dos 6/1943, *Registru pentru inspecții (1943-1951)*, f. 32.

⁷⁰ *Ibidem*, dos 5/1946, ff. 2v.-3; dos. 5/1939, ff. 149v.-150, poz. 6: Neagu Vasilica, de 55 de ani, cu o pedeapsă de un an și 120 de zile, decedată pe 26 august 1946.

⁷¹ *Ibidem*, dos. 6/1939, ff. 65v.-66, poz. 6-9. În ziua de 27 iulie 1944, profitând de o alarmă, au „fugit de la muncă” patru arestate preventiv: Berbescu Maria (16 ani), Nițuică Maria (29 ani), Oprea Marița (27 ani) și Roman Ioana (23 ani).

⁷² *Ibidem*, dos. 7/1944, ff. 3-8: „Tabel nominal de condamnați și preveniți aflați în penitenciar la data de 27 august 1944”.

⁷³ *Râmnicul nou*, an IV, nr. 39 din 22 martie 1947, p. 4.

⁷⁴ S.J.A.N. Buzău, fond „Penitenciarul Râmnicu Sărat”, dos. 5/1943, f. 32v., poz. 68-69.

⁷⁵ *Ibidem*, dos. 6/1939, ff. 112v.-113, poz. 47-48; dos. 2/1947, ff. 4-5; dos. 4/1946, f. 5v.

evenimente sângeroase, ca momentul 1907) raportul era favorabil condamnaților, a căror proporție o depășea pe cea a arestaților preventiv, primii având o pondere cuprinsă între 51% și 85% în perioada 1930-1944. În 1945, procentul condamnaților din penitenciarul râmnicean a scăzut brusc de la 75% (1944) la 49,65%, în 1946 la 37%, pentru ca în 1947 condamnații să reprezinte doar 27,81% din totalul deținuților intrați. Urmărind registrele de încarcerare și eliberare, tabelele de mișcare a populației încarcerate și procesele-verbale de inspecție⁷⁶ această inversare a raportului poate fi observată și în privința femeilor pentru perioada noiembrie 1945 - octombrie 1947. Această răsturnare a raportului condamnați - arestați preventiv poate fi corelată cu arestările masive făcute în acei ani pentru sabotaj (în multe cazuri sabotorii fiind țărani care nu și-au predat cotele la timp, care nu au însămânțat conform instrucțiunilor primite sau au acumulat cantități prea mari de cereale cât și comercianți care vindeau la suprapreț) și cu arestările abuzive legate implementarea Convenției de Armistițiu.

Cum am amintit, în perioada septembrie 1938 - octombrie 1940 clădirea penitenciarului a fost cedată spre administrare Inspectoratului General al Jandarmeriei, cu destinație de penitenciar special pentru deținuții politici. Astfel, în 1938-1939 au fost încarcerați aici (și uciși) o serie de lideri ai Mișcării Legionare (Corneliu Zelea Codreanu, „Decemvirii”, „Nicadorii”, „Statul Major Legionar”), cu mențiunea că nicio femeie de orientare legionară nu a fost deținută aici în perioada regimului de autoritate regală și nici în perioada lagărului organizat „pentru legionari” la Râmnicu Sărat între noiembrie 1944 și august 1945.

După ce majoritatea legionarilor închiși aici au fost eliberați, uciși sau transferați, se ia hotărârea ca acest penitenciar să fie folosit pentru a se asigura izolarea unora dintre cele mai periculoase deținute acuzate de comunism. Astfel, la 5 martie 1940 au ajuns la Râmnicu Sărat 32 de comuniste transferate de la Dumbrăveni „în interesul siguranței Statului”⁷⁷. Cea mai cunoscută dintre ele era Ana Pauker⁷⁸, care era însoțită de alte comuniste importante din epoca

⁷⁶ *Ibidem*, dos. 6/1943, ff. 77v.-117.

⁷⁷ A.N.I.C., fond „Inspectoratul General al Jandarmeriei”, dos. 60/1940, filele 1-2, Adresele nr. 7015-7016 din 23 februarie 1940 ale Ministerului Justiției către Ministrul de Interne și Inspectoratul General al Jandarmeriei.

⁷⁸ Născută ca Hana Rabinsohn, la 13 decembrie (stil vechi) 1893, în com. Codăești, jud. Vaslui, într-o familie de origine evreiască și petrecându-și copilăria în București, Ana Pauker s-a implicat de tânără în mișcarea socialistă și din 1921, alături de soțul său, Marcel Pauker. Arestată și fugită din țară în repetate rânduri, s-a reîntors în 1934, pentru a fi arestată în noaptea de 12 iulie 1935, fiind condamnată, prin Sentința nr. 4, din 7 iulie 1936, a Tribunalul Militar Craiova, la 10 ani închisoare, 10 ani interdicție corecțională și 100.000 de lei amendă pentru „infracțiune contra liniștii publice”. Pedepsa a executat-o în închisorile Văcărești,

„ilegalității”, care primiseră condamnări cu prilejul proceselor de la București și Craiova (1936): Liuba Chișinevski, Stela Moghioroș (Estera Radoșevchi), Vilma Drăgan (Kajesco), Sara Alterescu (Fainhaim), Maria Sârbu, Erna Rosman (Eugenia Roman) și Ana Cezar (Csaszar), majoritatea de origine evreiască. Din martie până în octombrie 1940, deși numărul deținuților a suferit ușoare fluctuații și sunt consemnați câțiva deținuți legionari (martie-iunie), acestea au reprezentat populația încarcerată majoritară a Penitenciarului Special Râmnicu Sărat.

Despre episodul încarcerării comunistelor la Râmnicu Sărat pot fi identificate informații nu doar în documentele existente în fondurile de la A.N.I.C., ci și în biografiile și memoriile unora dintre ele⁷⁹, în unele lucrări dedicate Anei Pauker⁸⁰, pe unele platforme online pe care sunt postate și analizate documente privitoare la ilegaliști⁸¹ și în presa comunistă de după 1947⁸².

Se pare că în penitenciarul râmnicean condițiile de detenție erau mult mai grele decât cele din alte închisori prin care trecuseră comunistele, în primul rând datorită regimului militar (aici administrația și paza erau gestionate de jandarmi, nu de angajații Direcției Generale a Penitenciarelor), din cauza

Dumbrăveni, Râmnicu Sărat, Caransebeș (unde erau închiși și alți lideri comuniști printre care și Gheorghe Gheorghiu-Dej) și iarăși Dumbrăveni, de unde a fost trimisă către punctul de frontieră Ungheni unde, pe 3 mai 1941, a fost schimbată cu autoritățile sovietice pentru Ion „Moș” Codreanu, unionist ce fusese arestat de sovietici în 1940. În URSS a îndeplinit sarcini pentru Comintern și funcția de instructor politic al Diviziei „Tudor Vladimirescu” (1943-1944), pentru ca, după 23 august 1944 să dețină mai multe funcții în PCR și statul român, cele mai înalte fiind cele de ministru al Afacerilor Externe (1948-1952) și de vicepreședinte al Consiliului de Miniștri (prima femeie din lume ce a deținut această funcție, 1949-1952). Constituind un pericol pentru Dej, în contextul epurării mai multor apropiați de-ai săi (Vasile Luca, Teohari Georgescu), a fost arestată și anchetată, apoi eliberată fără a fi judecată (20 februarie - 20 aprilie 1953), fiind exclusă din partid sub acuzații de „deviere de dreapta și alte activități antipartinice”. După acest episod a fost urmărită tot restul vieții, timp în care a lucrat ca traducător la Editura Politică (fără drept de semnătură). A decedat în urma unui cancer de sân, la București la 3 iunie 1960, fiind reabilitată, împreună cu alți comuniști, lichidați sau înlăturați de regimul Dej, în 1968. În Gheorghe Petcu, *Râmnicu Sărat: un județ mândru de trecutul său*, Buzău, Editura Editgraph, 2018, p. 253, apare informația că A. Pauker ar fi fost închisă și în 1952 la Râmnicu Sărat, informație care este eronată.

⁷⁹ Ana Pauker...; Andrei Șiperco (editor), *op. cit.*, vol. III.

⁸⁰ Robert Levy, *Ana Pauker: The Rise and Fall of a Jewish Communist*, University of California Press, 2001; Marius Mircu, *Dosar Ana Pauker*, București, Editura Gutenberg - Casa Cărții, 1991.

⁸¹ <http://andco.ro/aplicatie/>; <http://www.ilegalisti.ro>.

⁸² Victor Nămolaru, „În fața celulei H. dela Doftana”, în *Scânteia*, seria III, an XVII, nr. 1163, din 7 iulie 1948, p. 3; Idem, „Dela roata pe care a fost zdrobit trupul lui Horia, la celula H, dela Doftana”, în *loc. cit.*, nr. 1162 din 5 iulie 1948, pp. 1-2.

condițiilor de izolare și supraveghere oferite de penitenciar și a faptului că nu primeau pachete din exterior.

În biografia Anei Pauker, editată de partid în 1951, se subliniază că regimul carlist „pregătea exterminarea în masă a deținuților politici antifasciști”, mutarea deținuților politice comuniste de la Dumbrăveni la închisoarea militară de la Râmnicu Sărat, unde se aplica un regim „de sălbatică teroare” făcând parte din acest plan. Aici, Ana Pauker ar fi întâlnit cele mai înfrorătoare condiții, împotriva ei fiind îndreptat „atacul claselor stăpânitoare”⁸³. „Tovarășa Ana a fost închisă într-o celulă complet întunecoasă, fără geam, cu ușa ferecată, singură, izolată cu desăvârșire de lumea din jur. La început, în întunericul celei, ea nu putea distinge niciun obiect. Dibuia cu mâna prin beznă masa și patul cu scânduri goale. Jandarmii care aduceau mâncarea prin vizetă – o ciorbă goală și o bucată minusculă de pâine – aveau ordin să nu schimbe cu ea niciun cuvânt”⁸⁴.

Desigur, în spiritul literaturii propagandistice a anilor '50, pentru a sublinia calitățile de lider revoluționar ale „tovarășei”, biograful completează spunând că tovarășa Ana a reușit să învingă toate greutățile și să stabilească contactul cu celelalte deținute, organizând viața de partid, până au fost mutate din „mormântul” de la Râmnicu Sărat la Caransebeș⁸⁵.

Data transferului comunistelor de la Râmnicu Sărat la Caransebeș nu poate fi stabilită cu exactitate, însă acesta poate fi localizat pe la mijlocul lunii octombrie 1940, Sara Alterescu susținând că acesta a avut loc o dată cu hotărârea legionarilor de a transforma penitenciarul în muzeu⁸⁶. Oricum, pe 14 octombrie presa legionară vorbea despre închisoare folosind sintagma „fostul Penitenciar”⁸⁷. Pe 12 noiembrie 1940, Ana Pauker era deja la Caransebeș, dovadă în acest sens fiind o fotografie a ei, cu dedicație pentru o altă comunistă alături de care a fost încarcerată⁸⁸.

Din cele expuse mai sus se poate observa că prezența femeilor deținute în penitenciarul de la Râmnicu Sărat poate fi documentată constant, acestea ajungând și la procente de 13-14% din totalul deținuților. Majoritatea celor aproximativ 2.000 de femei încarcerate aici de-a lungul anilor erau majore,

⁸³ *Ana Pauker*, București, Editura Partidului Muncitoresc Român, 1951, pp. 34-35.

⁸⁴ *Ibidem*, p. 35.

⁸⁵ *Ibidem*.

⁸⁶ Robert Levy, *op. cit.*, p. 53.

⁸⁷ *Cuvântul*, an XVII (serie nouă), nr. 1 din 14 octombrie 1940, p. 12.

⁸⁸ Muzeul Național de Istorie a României, fondul Muzeului Partidului Comunist Român, inv. I10108. Fotografie a Anei Pauker (portret), alb-negru, 4x7,5 cm. Pe verso, scris de mână, cu cerneală neagră: „Scumpei mele [șters prin răzuire], în amin-/ tirea zilelor grele, pe care le-am/ trecut cu bărbăție/ Caransebeș/ 12.XI.1940”.

provenite de pe teritoriul fostului județ Râmnicu Sărat, mai ales din zona rurală, acuzate de fapte ca furt, insultă, pruncucidere și lovire și având, de regulă, de executat pedepse mici, de până la șase luni. Desigur, în unele momente pot fi identificate elemente ce țin de represiune și detenția politică a femeilor („răzvrătitele” din 1907, deținutele comuniste din 1940 și arestatele preventiv din 1945-1947), însă acestea sunt momente stric localizate în timp și legate de evenimente la scara națională, neputând fi puse în legătură cu atitudinea societății față de femei.

Putem considera că regimul de detenție pentru femei era mult mai greu decât cel al bărbaților, din cauza lipsei condițiilor de igienă (până pe la 1930 nu exista apă curentă în penitenciar, iar dușurile au fost instalate zece ani mai târziu), accesului facil al deținuților acuzați de crime grave la restul încarcerărilor (inclusiv la femeile majore și minore arestate preventiv) și a faptului că până la sfârșitul anilor 1930 nu exista nicio femeie gardian la acest penitenciar, anchetele, îngrijirea și perchezițiile fiind făcute de personalul de sex masculin.

Evoluția numărului femeilor deținute în perioada 1 septembrie 1879 - 1 septembrie 1925⁸⁹

Intervalul	Număr deținuți	Din care femei	Procent femei
01.09.1879-01.09.1880	271	5	1,84%
01.09.1881-01.09.1882	251	9	3,58%
01.10.1886-01.10.1887	430	21	4,88%
01.10.1890-01.10.1891	313	16	5,11%
01.10.1891-01.10.1892	203	12	5,91%
01.01-31.12.1895	427	29	6,79%
01.01-31.12.1896	471	34	7,22%
01.10.1896-01.10.1897	483	47	9,73%
01.10.1897-01.10.1898	491	31	6,31%
01.10.1898-01.09.1899	498	47	9,43%
01.10.1899-01.10.1900	574	54	9,4%
01.10.1901-01.10.1902	717	50	6,97%
01.10.1902-01.10.1903	510	48	9,41%
01.10.1903-01.10.1904	610	45	7,37%
01.10.1904-01.10.1905	700	58	8,28%
01.10.1905-01.10.1906	481	31	6,44%
01.10.1906-01.10.1907	1.243	47	3,78%
01.10.1907-01.10.1908	524	29	5,53%
01.10.1908-01.10.1909	978	106	10,84%
01.10.1910-01.10.1911	456	50	10,96%
01.10.1913-01.10.1914	537	28	5,21%
01.01-01.10.1919	225	15	6,66%
01.10.1919-01.09.1920	330	29	8,78%
01.09.1920-01.09.1921	216	29	13,42%
01.09.1921-01.09.1922	299	37	12,37%
01.09.1922-01.09.1923	302	31	10,37%
01.09.1924-01.09.1925	308	26	8,44%
Total	12.848	964	7,5%

⁸⁹ După rapoartele realizate de prefecți în *Expunerile situațiunei județului Râmnicu Sărat* (1880-1925).

Evoluția intrării în penitenciar a femeilor deținute în anii 1932-1939

Anul	Condamnate		Arestate preventiv		Procentul femeilor din totalul deținuților
	Majore	Minore	Majore	Minore	
1932	19	-	2	2	9,83%
1933	17	6	5	3	8,54%
1934	26	1	9	-	6,54%
1935	24	1	8	3	6,52%
1936	7	2	2	-	2,63%
1937	16	2	10	-	7,65%
1938	12	2	11	-	6,42%
1939	26	3	7	-	8,57%